

Гусак П. Д.,

здобувач вищої освіти економічного факультету

Науковий керівник – **Галуцьких Н.А.**, к.е.н.,

доцентка кафедри міжнародної економіки та світового господарства,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

Поглиблення економічних, політичних, соціальних та екологічних проблем, що стали особливо помітними з кінця ХХ століття, а також обмежені можливості державних інституцій ефективно реагувати на ці виклики, сформували запит на нові моделі розвитку. Такі моделі передбачають інший підхід до розподілу відповідальності між бізнесом, державою та громадянським суспільством — сферами, які традиційно взаємодіяли в межах класичної триади влади. Однією з відповідей на ці зміни стала концепція корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), що переглядає суспільну роль підприємств і передбачає включення до їхніх завдань поряд із фінансовими також соціальні та екологічні цілі.

Відмінності у трактуванні корпоративної відповідальності, які спостерігаються серед науковців і практиків США та Європи, зумовлені різними соціокультурними передумовами, історичним досвідом та економічними моделями розвитку. У сучасній літературі виокремлюють три основні підходи до КСВ: американський, європейський та японський. Європейський підхід додатково диференціюють на континентальний, британський і скандинавський варіанти.

Соціальна відповідальність посідає важливе місце у ширшій системі взаємодії «людина – держава – суспільство». Іще давні джерела, зокрема «Книга правителя області Шан», наголошували, що людина природно прагне до впорядкованості, проте її діяльність здатна породжувати й хаотичні явища. Поняття «лад» і «хаос» протилежні за сутністю, однак тісно взаємопов'язані та взаємно зумовлені, що чітко виявляється в соціальних процесах.

Зокрема:

– будь-яка складна соціальна система прагне до самозбереження, у тому числі через регулювання суспільних відносин;

– водночас кожна система має внутрішню схильність до дезорганізації та руйнації, що проявляється в порушенні встановлених норм.

Це демонструє дію принципу єдності та боротьби протилежностей. Для гармонійного функціонування суспільства потрібен дієвий механізм соціального контролю, основним інструментом якого виступає відповідальність. Реальна відповідальність охоплює два рівні:

- індивідуальний, що передбачає дії особи відповідно до соціальних норм;
- соціальний, який виявляється у негативних санкціях у разі порушення цих норм.

Потенційна соціальна відповідальність означає наявність ефективної системи контролю, здатної забезпечити притягнення порушників до відповідальності.

Підприємства, які дотримуються КСВ запускають ініціативи у таких напрямках [1]:

1. Екологічна відповідальність – є однією з найпоширеніших форм КСВ. Завдяки цьому підприємства можуть мінімізувати забруднення навколишнього середовища, ощадливо використовувати ресурси, компенсувати негативний вплив на природу через висадку дерев або інвестицій у зелені технології.

2. Етична відповідальність проявляється у справедливому ставленні до всіх зацікавлених сторін: керівників, інвесторів, співробітників, постачальників та клієнтів.

3. Філантропічна відповідальність означає безкорисливу допомогу тих, хто цього потребує. Так, підприємства можуть долучатися до благодійності, запускати волонтерські ініціативи серед співробітників на підтримку різноманітних соціальних проєктів.

4. Економічна відповідальність характеризує діяльність за якої підприємства поєднує всі свої фінансові рішення із зобов'язання робити внесок у розвиток суспільства у всіх сферах, тобто кінцевою метою є не лише збільшити прибуток власників, а й переконатися, що всі бізнес-операції позитивно впливають на довкілля, суспільство та людей.

Отже, основний вплив різних моделей корпоративної соціальної відповідальності на адаптаційний розвиток підприємства проявляється у здатності забезпечити гармонійне поєднання економічних, соціальних та екологічних орієнтирів [2]. Це передбачає визначення ключових напрямів КСВ для раціонального використання ресурсів, узгодження глобальних цілей сталого розвитку зі стратегічними планами компанії, упровадження екологічно орієнтованих інновацій, а також посилення систем управління ризиками та зміцнення ділової репутації підприємства.

Список використаних джерел:

1. Васюткіна Н.В., Бабіч Б.Є. Корпоративна соціальна відповідальність як чинник адаптаційного забезпечення розвитку підприємства в умовах інноваційності бізнесу. Економіка та суспільство. Випуск 77. 2025. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-61>

2. Лінгур Л. М. Роль корпоративної соціальної відповідальності у формуванні стратегії розвитку підприємства: сучасний підхід. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 49. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-11>